

TRŽIŠTE JAVNO DOSTUPNE
TELEFONSKE USLUGE U
MJESNOM I/ILI MEĐUMJESNOM
PROMETU KOJA SE PRUŽA NA
FIKSNOJ LOKACIJI ZA POSLOVNE
KORISNIKE

2014

Test tri mjerila iz članka 53. stavka 2. ZEK-a

Prijedlog za javnu raspravu

SADRŽAJ

1. Sažeti pregled dokumenta	2
2. Uvod.....	4
2.1. Europski regulatorni okvir za elektroničke komunikacije.....	4
2.2. Zakon o elektroničkim komunikacijama.....	5
2.3. Odnos prema drugim zakonima.....	7
2.4. Osvrt na trenutno važeću odluku o Analizi tržišta javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike	7
2.5. Kronološki slijed aktivnosti	8
3. Utvrđivanje mjerodavnog tržišta	13
3.1. Određivanje granica mjerodavnog tržišta za potrebe provođenja Testa tri mjerila	13
3.1.1. Mjerodavno tržište u dimenziji usluga.....	14
3.1.2. Mjerodavno tržište u zemljopisnoj dimenziji	21
3.1.3. Stajalište nadležnog regulatornog tijela o određivanju mjerodavnog tržišta.....	21
3.2. Test tri mjerila na tržištu javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike	23
3.2.1. Prvo mjerilo: prisutnost visokih i trajnih zapreka za ulazak na tržište, strukturne, pravne ili regulatorne prirode.....	23
3.2.2. Drugo mjerilo: struktura tržišta koja ne teži razvoju djelotvornog tržišnog natjecanja unutar odgovarajućeg vremenskog okvira	26
3.2.3. Treće mjerilo: primjena mjerodavnih propisa o zaštiti tržišnog natjecanja sama po sebi ne omogućuje na odgovarajući način uklanjanje nedostataka na tržištu	30
3.3. Stajalište nadležnog regulatornog tijela o utvrđivanju je li mjerodavno tržište podložno prethodnoj regulaciji.....	31

1. Sažeti pregled dokumenta

Europske direktive implementirane su u hrvatsko zakonodavstvo kroz ZEK¹ koji je stupio na snagu 1. srpnja 2008. ZEK, između ostalog, propisuje uvjete obavljanja elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga. Primjenom određena ZEK-a HAKOM² osigurava uvjete za djelotvorno tržišno natjecanje odnosno omogućava jednake uvjete za sve operatore koji djeluju na tržištima elektroničkih komunikacija.

Temeljem članka 53. stavka 1. ZEK-a, HAKOM utvrđuje mjerodavna tržišta podložna prethodnoj (*ex ante*) regulaciji, a vodeći računa o mjerodavnoj Preporuci Europske komisije iz članka 52. stavka 4. ZEK-a.

Temeljem članka 53. stavka 3. ZEK-a, HAKOM je odlukom od 25. ožujka 2014.³ odredio operatore koji su obvezni dostaviti podatke potrebne za provođenje Testa tri mjerila na tržištu *javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike*, kako bi se utvrdilo je li navedeno mjerodavno tržište podložno prethodnoj regulaciji. Naime, navedeno tržište nije dio mjerodavne Preporuke Europske komisije o mjerodavnim tržištima podložnima prethodnoj regulaciji, što znači da je potrebno provesti Test tri mjerila iz članka 53. stavka 2. ZEK-a kako bi se utvrdilo je li tržište podložno prethodnoj regulaciji.

HAKOM je, u provedbi postupaka iz članka 53. stavka 2. ZEK-a, osobito vodio računa o primjeni mjerodavnih Smjernica Europske komisije o analizi tržišta i utvrđivanju značajne tržišne snage sukladno zajedničkom regulatornom okviru za elektroničke komunikacijske mreže i usluge⁴.

Ukoliko utvrdi da određeno mjerodavno tržište nije podložno prethodnoj regulaciji, HAKOM donosi odluku o ukidanju svih prethodno određenih regulatornih obveza operatorima sa značajnom tržišnom snagom te ne određuje nove regulatorne obveze.

U procesu određivanja mjerodavnog tržišta odnosno granica samog tržišta, HAKOM je odredio dimenziju usluga i zemljopisnu dimenziju te na temelju rezultata provedene analize zamjenjivosti odredio da mjerodavno tržište *javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu za poslovne korisnike* čine:

- o pozivi prema zemljopisnim brojevima (prema nacionalnim nepokretnim mrežama) te;

¹ Zakon o elektroničkim komunikacijama (NN br.73/08, 90/11, 133/12 i 80/13)

² Hrvatska za poštu i elektroničke komunikacije

³ KLASA: UP/I-344-01/14-03/01; URBROJ: 376-11-14-1

⁴ OJ C 165/6; 11. srpnja 2002.

- o pozivi prema brojevima u nacionalnim pokretnim elektroničkim komunikacijskim mrežama,

neovisno o tome radi li se o standardnoj javno dostupnoj telefonskoj usluzi, pozivima putem usluge predodabira operatora ili upravljanim VOIP pozivima koji osiguravaju poseban virtualni kanal za prijenos govora.

HAKOM određuje da je mjerodavno tržište u zemljopisnoj dimenziji za tržište javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike, nacionalni teritorij Republike Hrvatske.

HAKOM je, nakon što je odredio granice mjerodavnog tržišta, proveo postupak analize tri mjerila iz članka 53. stavka 2. ZEK-a.

Nadalje, Vijeće HAKOM-a je 11. lipnja 2014. donijelo prijedlog odluke o ukidanju svih prethodno određenih regulatornih obveza trgovačkom društvu Hrvatski Telekom d.d. i njegovom povezanom društvu Iskon Internet d.d. kao operatoru sa značajnom tržišnom snagom na tržištu javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike koje su mu bile određene odlukom HAKOM-a od 20. srpnja 2011., klasa: UP/I-344-01/11-07/03, urbroj: 376-11-11-5. Sastavni dio prijedloga odluke je i dokument „*Tržište javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike - Prijedlog Testa tri mjerila*“. HAKOM je smatrao opravdanim o navedenom provesti javnu raspravu predviđenu u članku 22. ZEK-a kako bi se svim zainteresiranim stranama omogućilo davanje mišljenja, primjedaba i prijedloga u vezi s predloženim mjerama.

2. Uvod

2.1. Europski regulatorni okvir za elektroničke komunikacije

Europska komisija je u ožujku 2002. usvojila četiri direktive koje predstavljaju Regulatorni okvir na području elektroničkih mreža i komunikacijskih usluga, a peta direktiva, koja također predstavlja Regulatorni okvir, usvojena je u listopadu 2002. Direktive su sljedeće:

- Direktiva 2002/19/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o pristupu i međusobnom povezivanju elektroničkih komunikacijskih mreža i pripadajućih dodatnih usluga („*Direktiva o pristupu*“);
- Direktiva 2002/20/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o ovlaštenju na području elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga („*Direktiva o ovlaštenju*“);
- Direktiva 2002/21/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o zajedničkom regulatornom okviru za elektroničke komunikacijske mreže i usluge („*Okvirna direktiva*“);
- Direktiva 2002/22/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o univerzalnoj usluzi i pravima korisnika vezanim uz elektroničke komunikacijske mreže i usluge („*Direktiva o univerzalnoj usluzi*“);
- Direktiva 2002/58/EC Europskog parlamenta i Vijeća o obradi osobnih podataka i zaštiti privatnosti u elektroničkom komunikacijskom sektoru („*Direktiva o privatnosti u elektroničkim komunikacijama*“).

Namjera direktiva Europske komisije jest promicanje harmonizacije u području elektroničkih komunikacija u svim članicama Europske unije. Europska komisija je 2009. usvojila dvije direktive kojima se mijenja i dopunjuje regulatorni okvir iz 2002. na području elektroničkih mreža i komunikacijskih usluga te uredbu o osnivanju BEREC-a:

- Direktiva 2009/140/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. o izmjenama i dopunama Direktive 2002/21/EZ o zajedničkom regulatornom okviru za elektroničke komunikacijske mreže i usluge, Direktive 2002/19/EZ o pristupu i međupovezivanju elektroničkih komunikacijskih mreža i pripadajuće opreme, te Direktive 2002/20/EZ o ovlaštenjima na području elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga;
- Direktiva 2009/136/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenog 2009. o izmjenama Direktive 2002/22/EC o univerzalnoj usluzi i pravima korisnika vezanim uz elektroničke komunikacijske mreže i usluge i Direktive 2002/58/EC o obradi osobnih podataka i zaštiti privatnosti u elektroničkom komunikacijskom sektoru;
- Uredba 1211/2009 o osnivanju posebnog tijela europskih regulatora za elektroničke komunikacije i njegovog Ureda (BEREC) koja je neposredno primjenjiva u državama članicama.

Na temelju prvog odlomka članka 15. Okvirne direktive (Direktiva 2002/21/EC), Europska komisija je usvojila Preporuku (2007/879/EC) od 17. prosinca 2007. o mjerodavnim tržištima na području elektroničkih komunikacija podložnima prethodnoj regulaciji⁵.

Na temelju navedene Preporuke o mjerodavnom tržištima, postoji sedam mjerodavnih tržišta koja su podložna prethodnoj regulaciji što znači da je Europska komisija zaključila da su na mjerodavnim tržištima istodobno zadovoljena tri mjerila (Test tri mjerila) te na taj način utvrdila da su mjerodavna tržišta podložna prethodnoj regulaciji u većini zemalja Europske unije. Intencija Preporuke o mjerodavnim tržištima je promicanje harmonizacije u području elektroničkih komunikacija na način da isti proizvodi i usluge budu predmet analize tržišta u svim članicama Europske unije. Međutim, nacionalna regulatorna tijela članica su ovlaštena i sama utvrditi da su pojedina tržišta, koja se razlikuju od popisa tržišta iz važeće Preporuke, podložna prethodnoj regulaciji, a ovisno o prilikama u svakoj pojedinoj zemlji, ali uz uvjet da se dokaže da su na tim tržištima istodobno zadovoljena tri mjerila (Test tri mjerila).

2.2. Zakon o elektroničkim komunikacijama

Sve prethodno spomenute direktive implementirane su u hrvatsko zakonodavstvo kroz ZEK kojim se, između ostalog, propisuju uvjeti obavljanja elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga. HAKOM, primjenom odredaba ZEK-a, osigurava uvjete za djelotvorno tržišno natjecanje, odnosno omogućava jednake uvjete za sve operatore koji djeluju na tržištima elektroničkih komunikacija.

U provedbi postupka analize tržišta, koji je propisan člankom 52. ZEK-a, HAKOM osobito vodi računa o primjeni mjerodavne Preporuke Europske komisije (2007/879/EC) od 17. prosinca 2007. o mjerodavnim tržištima podložnima prethodnoj regulaciji i o mjerodavnim Smjernicama Europske komisije o analizi tržišta i utvrđivanju značajne tržišne snage sukladno zajedničkom regulatornom okviru za elektroničke komunikacijske mreže i usluge.

Osnovni je cilj postupka analize tržišta utvrditi postoji li na određenom tržištu djelotvorno tržišno natjecanje ili na tom tržištu postoji operator ili više operatora koji imaju značajnu ili zajedničku značajnu tržišnu snagu na mjerodavnom tržištu. Na temelju rezultata provedene analize ili Testa tri mjerila bit će određene, zadržane, izmijenjene ili ukinute regulatorne obveze navedene u člancima od 58. do 65. ZEK-a.

Regulatorni okvir iz 2002., koji je implementiran u zemljama Europske unije i u hrvatskom zakonodavstvu kroz ZEK, propisuje postupak analize tržišta na način kako slijedi:

- *Utvrđivanje mjerodavnih tržišta podložnih prethodnoj regulaciji u skladu s člankom 53. ZEK-a.*

⁵ OJ L 344/65; 28. prosinca 2007.

Važeća Preporuka o mjerodavnim tržištima sadrži ukupno 7 mjerodavnih tržišta koja su podložna prethodnoj regulaciji. Tržišta koja nisu sastavni dio važeće Preporuke o mjerodavnim tržištima, nacionalna regulatorna tijela i dalje mogu regulirati, ukoliko dokažu da su na tim tržištima istodobno zadovoljena tri mjerila (Test tri mjerila).

Naime, sukladno članku 52. stavku 6. ZEK-a propisano je da će, u provedbi postupka utvrđivanja mjerodavnih tržišta podložnih prethodnoj regulaciji, HAKOM osobito voditi računa o primjeni mjerodavne Preporuke Europske komisije o mjerodavnim tržištima.

Isto tako, u skladu s člankom 53. stavkom 2. ZEK-a, HAKOM može odlukom utvrditi da su i druga mjerodavna tržišta, osim mjerodavnih tržišta iz preporuke Europske komisije, podložna prethodnoj regulaciji ako su na tim tržištima istodobno zadovoljena sljedeća tri mjerila:

1. prisutnost visokih i trajnih zapreka za ulazak na tržište, strukturne, pravne ili regulatorne prirode;
2. struktura tržišta koja ne teži razvoju djelotvornog tržišnog natjecanja unutar odgovarajućeg vremenskog okvira;
3. primjena mjerodavnih propisa o zaštiti tržišnog natjecanja sama po sebi ne omogućuje na odgovarajući način uklanjanje nedostataka na tržištu.

S obzirom da tržište **javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike** nije sastavni dio važeće Preporuke o mjerodavnim tržištima, HAKOM također može prethodno regulirati navedeno tržište jedino u slučaju da su istodobno zadovoljena tri mjerila iz članka 53. stavka 2. ZEK-a.

U slučaju da su zadovoljena prethodno navedena tri mjerila, HAKOM će provesti postupak analize tržišta sukladno ZEK-u.

- *HAKOM provodi analizu tržišta koja se sastoji od određivanja mjerodavnog tržišta i procjene postojanja jednog ili više operatora sa značajnom tržišnom snagom na tom mjerodavnom tržištu u svrhu ocjene djelotvornosti tržišnog natjecanja na tom mjerodavnom tržištu u skladu s člankom 54. ZEK-a i člankom 55. ZEK-a.*

U svrhu određivanja mjerodavnog tržišta, prema članku 54. ZEK-a, HAKOM utvrđuje dimenziju usluga i zemljopisnu dimenziju tržišta, vodeći osobito računa o mjerodavnim Smjernicama Europske komisije o analizi tržišta i utvrđivanju značajne tržišne snage, sukladno zajedničkom regulatornom okviru za elektroničke komunikacijske mreže i usluge te o mjerodavnoj pravnoj stečevini Europske unije iz područja tržišnog natjecanja.

Po određivanju mjerodavnog tržišta, HAKOM će, u suradnji s AZTN-om⁶, ocijeniti djelotvornost tržišnog natjecanja na tom tržištu.

Nakon ocjene djelotvornosti tržišnog natjecanja na tom tržištu HAKOM će, u slučaju nedostatka djelotvornog tržišnog natjecanja, a sukladno članku 55. ZEK-a, procijeniti postoji li na tom mjerodavnom tržištu operator sa značajnom tržišnom snagom ili operatori sa zajedničkom značajnom tržišnom snagom.

- *Ukoliko kroz analizu tržišta utvrdi nedostatnu djelotvornost tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu, HAKOM će u skladu s člankom 56. ZEK-a, donijeti odluku o određivanju operatora sa značajnom tržišnom snagom na tom mjerodavnom tržištu, kojom će svakom operatoru sa značajnom tržišnom snagom odrediti najmanje jednu regulatornu obvezu iz članka 58. do 65. ZEK-a.*

U slučaju da nisu zadovoljena sva tri mjerila, HAKOM će ukinuti regulatorne obveze operatorima koji su imali status operatora sa značajnom tržišnom snagom na tom tržištu.

- *Odluku u navedenom postupku, HAKOM je prethodno obavezan notificirati Europskoj komisiji.*

2.3. Odnos prema drugim zakonima

Sukladno članku 6. stavku 4. ZEK-a, HAKOM osobito surađuje s AZTN-om. AZTN je pravna osoba s javnim ovlastima koja samostalno i neovisno obavlja poslove u okviru djelokruga i nadležnosti određenih Zakonom o zaštiti tržišnog natjecanja⁷ za što odgovara Hrvatskom saboru.

Praksa je HAKOM-a u postupku analize tržišta, a sukladno članku 54. stavku 5. ZEK-a, zatražiti mišljenje AZTN-a na prijedlog odluke o određivanju mjerodavnog tržišta i procjene postojanja jednog ili više operatora sa značajnom tržišnom snagom. U okviru suradnje s AZTN-om, HAKOM od AZTN-a zahtijeva mišljenje ili predlaže pokretanje postupka pred AZTN-om u svim slučajevima sprečavanja, ograničavanja ili narušavanja tržišnog natjecanja, u skladu s posebnim zakonom kojim je uređena zaštita tržišnog natjecanja.

2.4. Osvrt na trenutno važeću odluku o Analizi tržišta javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike

Primjenom odredaba iz ZEK-a, HAKOM je obavezan provesti postupak analize tržišta u skladu s procedurom navedenom u VIII. poglavlju ZEK-a. Osnovni cilj postupka analize tržišta je utvrditi postoji li na određenom tržištu djelotvorno tržišno natjecanje ili na tom tržištu

⁶ Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja

⁷ „Narodne novine“, broj 79/09 i 80/13

postoji operator ili više operatora koji imaju značajnu tržišnu snagu. U travnju 2011.⁸ HAKOM je, nakon provedenog postupka Testa tri mjerila u kojem je utvrdio da su na tržištu javno dostupne telefonske usluge koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike istodobno zadovoljena sva tri mjerila iz članka 53. stavka 2. ZEK-a, isto utvrdio podložnim prethodnoj regulaciji. Nakon toga je u srpnju 2011. proveo postupak analize tržišta te u skladu s navedenim odredio dimenziju usluga i zemljopisnu dimenziju mjerodavnog tržišta javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike. Nakon što je odredio mjerodavno tržište, HAKOM je, na temelju mjerila potrebnih za procjenu operatora sa značajnom tržišnom snagom iz članka 55. stavka 3. ZEK-a, odredio HT i njegovo povezano društvo Iskon operatorom sa značajnom tržišnom snagom te mu odredio regulatorne obveze na temelju utvrđenih nedostataka na tržištu. Prethodno spomenuto je detaljno obrazloženo u dokumentu „Analiza tržišta javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike“⁹.

2.5. Kronološki slijed aktivnosti

Vijeće HAKOM-a je, na sjednici održanoj 25. ožujka 2014. donijelo Odluku¹⁰ kojom se određuju operatori elektroničkih komunikacija koji su HAKOM-u obvezni dostaviti sve potrebne podatke u svrhu provođenja postupka analize tržišta na mjerodavnom tržištu pristupa javnoj komunikacijskoj mreži na fiksnoj lokaciji za privatne i poslovne korisnike, na tržištu javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za privatne korisnike te na tržištu javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike.

Navedenim odlukama, Vijeće HAKOM-a je odredilo da su sljedeći operatori¹¹ obvezni dostaviti sve potrebne podatke kako je navedeno u tablici 1:

Tablica 1 Operatori nepokretnih mreža

Red. Broj	NAZIV OPERATORA (operatori nepokretnih mreža)	Adresa
1.	4Tel Telekomunikacije d.o.o.	Cvjetno naselje 16, 10430 Samobor
2.	Akton d.o.o	Bani 75, Buzin, 10010 Zagreb
3.	Amis Telekom d.o.o.	Bani 75, 10010 Zagreb

⁸http://www.hakom.hr/UserDocImages/2011/Odluke_rijesenja/Odluka_%20test%20tri%20mjerila_%20trz.%20javno%20dostupne%20tel.%20usluge%20u%20mjesnom%20ili%20međumjesnom%20prometu%20za%20poslovne%20korisnike.pdf

⁹http://www.hakom.hr/UserDocImages/2011/analiza_trzista/Analiza%20tržišta%20javno%20dostupne%20telefonske%20usluge%20u%20mjesnom%20i%20međumjesnom%20prometu%20koja%20se%20pruža%20na%20fiksnoj%20lokaciji%20za%20poslovne%20korisnike.pdf

¹⁰KLASA: UP/I-344-01/14-03/01; URBROJ: 376-11-14-1

¹¹ Operatori su poredani abecednim redom

4.	BT Net d.o.o.	Dubravkin trg 5, 10000 Zagreb
5.	DATATIERS d.o.o.	Creska 23, 51000 Rijeka
6.	EURONET, Obrt, vl. Robert Šnajder	Cvjetna 12, 44316 Velika Ludina
7.	Felikitas d.o.o.	Bani 75, 10010 Zagreb
8.	FENICE TELEKOM GRUPA d.o.o.	Gornja Vežica 16/A, 51000 Rijeka
9.	H1 Telekom d.o.o.	Put Trščenice 10, 21000 Split
10.	Hrvatski Telekom d.d.	Roberta Frangeša Mihanovića 9, 10110 Zagreb
11.	IBM Hrvatska d.o.o.	Miramarska 23, 10000 Zagreb
12.	INFO PROGRES d.o.o.	Kamelija 47, 52212 Fažana
13.	INTERSAT TELEKOMUNIKACIJE d.o.o.	Hondlova 2, 10000 Zagreb
14.	ISKON Internet d.d.	Garićgradska 18, 10000 Zagreb
15.	IT JEDAN d.o.o.	Selska cesta 90a, 10000 Zagreb
16.	IT SOFT d.o.o.	Čabdin bb, 10450 Jastrebarsko
17.	K3 Keter Telekom d.o.o.	Bani 75, 10010 Zagreb
18.	KABEL KANAL d.o.o.	Čikovići 58, 51215 Kastav
19.	KING ICT d.o.o.	Buzinski prilaz 10, 10010 Zagreb
20.	Magić net d.o.o.	Koprivnička 17/c, 42230 Ludbreg
21.	Metronet d.o.o.	Ulica grada Vukovara 269d, 10000 Zagreb
22.	Metronet Telekomunikacije d.d.	Ulica grada Vukovara 269d, 10000 Zagreb
23.	NET-CONNECT d.o.o.	Petrovaradinska 1, 10000 Zagreb
24.	Nexcom d.o.o.	Zeleni trg 4, 10000 Zagreb
25.	NOVI-NET d.o.o.	Merhatovec 5, 40314 Selnica
26.	NOVI-NET MOBILE d.o.o.	Merhatovec 5, 40314 Selnica
27.	OMONIA d.o.o.	Sisačka cesta 20/A, 10000 Zagreb
28.	OPTIKA KABEL TV d.o.o.	Drage Švajcera 1, 10290 Zaprešić
29.	Optima Telekom d.d.	Bani 75/a, Buzin, 10010 Zagreb
30.	PODATKOVNI CENTAR KRIŽ d.o.o.	Folnegovićeve 1C, 10000 Zagreb
31.	PRIMATEL d.o.o.	Dubravkin trg 5, 10000 Zagreb
32.	PRO-PING d.o.o.	Trg kralja Tomislava 14, 33405 Pitomača
33.	SEDMI ODJEL d.o.o.	Črešnjevce 68a, 10000 Zagreb
34.	SELEC d.o.o.	Križanićeva 1, 10000 Zagreb
35.	SIGNUM TELEKOMUNIKACIJE d.o.o.	Zagrebačka cesta 20, 10000 Zagreb
36.	Siol d.o.o.	Margaretska 3, 10000 Zagreb
37.	SKVID d.o.o.	Jalšvečka cesta 40, 10000 Zagreb
38.	SOFTNET d.o.o.	Cebini 37/2, 10000 Zagreb

39.	TELE FOCUS d.o.o.	Tartinijeva 15, 52100 Pula
40.	TELEKOMUNIKACIJE A.R.C. d.o.o.	Meštrovićevo šetalište 61, 21000 Split
41.	TELENET d.o.o.	Prevoj 23 A, 10000 Zagreb
42.	TENELLUS d.o.o.	Meštrovićevo šetalište 61, 21000 Split
43.	Terrakom d.o.o.	Radnička cesta 48/1, 10000 Zagreb
45.	Totalna televizija d.o.o.	Buzinski prilaz 10, 10010 Zagreb
46.	Vipnet d.o.o.	Vrtni put 1, 10000 Zagreb
47.	VOXBONE Podružnica Zagreb	Smičiklasova 18/III, 10000 Zagreb

Uzevši u obzir Preporuku Europske komisije o mjerodavnim tržištima podložnima prethodnoj regulaciji koja prepoznaje samo maloprodajno tržište pristupa javnoj komunikacijskoj mreži koje se pruža na fiksnoj lokaciji za privatne i poslovne korisnike kao ono koje je podložno prethodnoj regulaciji te činjenicu da su u Republici Hrvatskoj trenutno podložna prethodnoj regulaciji još i tržišta javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za privatne korisnike i javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike, HAKOM je s ciljem prikupljanja svih potrebnih podataka, na temelju vlastitih pretpostavki i iskustava iz zemalja Europske unije, izradio jedinstveni upitnik za operatore koji pružaju javno dostupnu telefonsku uslugu na fiksnoj lokaciji privatnim i poslovnim korisnicima kao i pristup javnoj komunikacijskoj mreži na fiksnoj lokaciji u svrhu pružanja javno dostupne telefonske usluge.

Navedeni upitnik sastoji se od dva dijela, a isti sadrže sve potrebne podatke za provođenje postupaka iz članka 53. stavka 2. ZEK-a i članka 54. ZEK-a te je iz samih upitnika razvidno u svrhu kojeg će se postupka podaci koristiti (utvrđivanje mjerodavnih tržišta podložnih prethodnoj regulaciji ili određivanje i analiza mjerodavnih tržišta podložnih prethodnoj regulaciji). Prvi dio upitnika se odnosi na uslugu pristupa javnoj komunikacijskoj mreži na fiksnoj lokaciji, a drugi dio se odnosi na javno dostupnu telefonsku uslugu. Podaci traženi u navedenom upitniku odnose se na razdoblje koje obuhvaća cijelu 2011., 2012. i 2013. (podaci su zatraženi na šestomjesečnoj razini).

HAKOM je 25. ožujka 2014., a sukladno odluci Vijeća HAKOM-a od 25. ožujka 2014, operatorima nepokretnih mreža poslao upitnik te odredio rok dostave ispunjenog upitnika, u pisanom i elektroničkom obliku, do 8. svibnja 2014. Operatori su dostavili podatke kako je navedeno u tablici 2.

Tablica 2 Zaprimanje upitnika - po operatoru

Red. Broj	NAZIV OPERATORA (operatori nepokretnih mreža)	Datum primitka ispunjenog upitnika
1.	4Tel Telekomunikacije d.o.o.	Nije dostavio podatke
2.	Akton d.o.o	9. svibnja 2014.
3.	Amis Telekom d.o.o.	9. svibnja 2014
4.	BT Net d.o.o.	22. svibnja 2014.
5.	DATATIERS d.o.o.	Nije dostavio podatke
6.	EURONET, Obrt, vl. Robert Šnajder	1. travnja 2014*
7.	Felikitas d.o.o.	Nije dostavio podatke
8.	FENICE TELEKOM GRUPA d.o.o.	Nije dostavio podatke
9.	H1 Telekom d.o.o.	30. svibnja 2014.
10.	Hrvatski Telekom d.d.	9. svibnja 2014.
11.	IBM Hrvatska d.o.o.	7. travnja 2014*.
12.	INFO PROGRES d.o.o.	Nije dostavio podatke
13.	INTERSAT TELEKOMUNIKACIJE d.o.o.	14. travnja 2014.*
14.	ISKON Internet d.d.	9. svibnja 2014.
15.	IT JEDAN d.o.o.	29. travnja 2014.
16.	IT SOFT d.o.o.	Nije dostavio podatke
17.	K3 Keter Telekom d.o.o.	Nije dostavio podatke
18.	KABEL KANAL d.o.o.	Nije dostavio podatke
19.	KING ICT d.o.o.	15. travnja 2014.*
20.	Magić net d.o.o.	31. svibnja 2014.
21.	Metronet d.o.o.	7. svibnja 2014.
22.	Metronet Telekomunikacije d.d.	7. svibnja 2014.
23.	NET-CONNECT d.o.o.	24.travnja 2014.*
24.	Nexcom d.o.o.	Nije dostavio podatke
25.	NOVI-NET d.o.o.	26. svibnja 2014.
26.	NOVI-NET MOBILE d.o.o.	Nije dostavio podatke
27.	OMONIA d.o.o.	Nije dostavio podatke
28.	OPTIKA KABEL TV d.o.o.	22. svibnja 2014.
29.	Optima Telekom d.d.	6. svibnja 2014.
30.	PODATKOVNI CENTAR KRIŽ d.o.o.	Nije dostavio podatke
31.	PRIMATEL d.o.o.	Nije dostavio podatke
32.	PRO-PING d.o.o.	14. svibnja 2014.*
33.	SEDMI ODJEL d.o.o.	8.svibnja 2014.*
34.	SELEC d.o.o.	Nije dostavio podatke

35.	SIGNUM TELEKOMUNIKACIJE d.o.o.	Nije dostavio podatke
36.	Siol d.o.o.	8. svibnja 2014.
37.	SKVID d.o.o.	Nije dostavio podatke
38.	SOFTNET d.o.o.	6. svibnja 2014.
39.	TELE FOCUS d.o.o.	5. svibnja 2014*.
40.	TELEKOMUNIKACIJE A.R.C. d.o.o.	7. travnja 2014.*
41.	TELENET d.o.o.	Nije dostavio podatke
42.	TENELLUS d.o.o.	Nije dostavio podatke
43.	Terrakom d.o.o.	8. svibnja 2014.
45.	Totalna televizija d.o.o.	Nije dostavio podatke
46.	Vipnet d.o.o.	7. svibnja 2014.
47.	VOXBONE Podružnica Zagreb	Nije dostavio podatke

*Operatori su naveli kako ne pružaju usluge javno dostupne telefonske usluge.

HAKOM je, po primitku upitnika, započeo provođenje Testa tri mjerila kako bi utvrdio je li ovo mjerodavno tržište podložno prethodnoj regulaciji. Iako 20 operatora nije dostavilo podatke tražene upitnikom, HAKOM smatra kako isto nema utjecaj na zaključke iznesene u dokumentu. Naime, na temelju podataka iz redovnih tromjesečnih izvješća HAKOM-a razvidno je da su podaci operatora zaprimljeni i korišteni u ovom postupku reprezentativni, odnosno da daju dovoljnu razinu informacija za donošenje zaključaka o tome je li tržište podložno prethodnoj regulaciji.

3. Utvrđivanje mjerodavnog tržišta

Na temelju članka 53. stavka 1. ZEK-a, HAKOM utvrđuje mjerodavna tržišta podložna prethodnoj regulaciji, vodeći pritom osobito računa o mjerodavnoj Preporuci Europske komisije iz članka 52. stavka 6. ZEK-a.

Isto tako, u skladu s člankom 53. stavkom 2. ZEK-a, HAKOM može odlukom utvrditi da su i druga mjerodavna tržišta, osim mjerodavnih tržišta iz Preporuke Europske komisije, podložna prethodnoj regulaciji ako su na tim tržištima istodobno zadovoljena tri mjerila.

Sukladno članku 53. stavku 1. ZEK-a, Vijeće HAKOM-a je odlukom od 25. ožujka 2014. odredilo operatore koji su obvezni dostaviti sve potrebne podatke za utvrđivanje tržišta:

- ***javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koje se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike.***

S obzirom da navedeno tržište nije dio važeće Preporuke o mjerodavnim tržištima podložnima prethodnoj regulaciji, potrebno je provesti Test tri mjerila radi ocjene djelotvornosti tržišnog natjecanja na navedenom tržištu.

3.1. Određivanje granica mjerodavnog tržišta za potrebe provođenja Testa tri mjerila

U procesu određivanja mjerodavnog tržišta odnosno granica samog tržišta, HAKOM je obvezan odrediti dimenziju usluga i zemljopisnu dimenziju, vodeći pritom osobito računa o mjerodavnim Smjernicama Europske komisije o analizi tržišta i utvrđivanju značajne tržišne snage te o mjerodavnoj pravnoj stečevini Europske unije iz područja tržišnog natjecanja.

Pri određivanju mjerodavnog tržišta odnosno dimenzije usluga i zemljopisne dimenzije polazi se od utvrđivanja zamjenjivosti ponude i zamjenjivosti potražnje. Pomoću zamjenjivosti na strani potražnje utvrđuju se usluge koje korisnici smatraju zamjenskim uslugama. Zamjenska usluga je svaka usluga koja s obzirom na svoja svojstva, cijenu, namjenu i navike korisnika može zamijeniti drugu uslugu i na taj način zadovoljiti istorodnu potrebu korisnika. S druge strane, zamjenjivost na strani ponude ukazuje na spremnost operatora da u kratkom, odnosno srednjem roku ponudi istovjetnu uslugu, bez izlaganja dodatnim troškovima.

Za razliku od potencijalne konkurencije, kod zamjenjivosti na strani ponude aktivni operator odmah reagira na povećanje cijene. Naime, potencijalni konkurenti trebaju više vremena kako bi počeli nuditi istovjetnu uslugu na tržištu. Nadalje, u slučaju postojanja zamjenjivosti na strani ponude već aktivni operatori se ne izlažu dodatnim troškovima, a ulazak potencijalnih konkurenata podrazumijeva značajne nenadoknadive troškove (eng. *sunk cost*).

Jedan od načina kojim je moguće procijeniti postojanje zamjenjivosti na strani ponude i potražnje jest primjena testa hipotetskog monopola (hipotetsko povećanje cijene). Sukladno navedenom testu, postavlja se pitanje što se događa u situaciji malog, ali značajnog, trajnog

povećanja cijena usluge uz pretpostavku da cijene svih drugih usluga ostanu iste, pri čemu se u pravilu u obzir uzima trajni rast cijena od 5% do 10%.

3.1.1. Mjerodavno tržište u dimenziji usluga

Učinci zamjenjivosti na strani potražnje na maloprodajnoj razini predstavljaju učinke zamjenjivosti javno ponuđenih elektroničkih komunikacijskih usluga na mjerodavnom tržištu zbog kojih korisnici mogu odgovoriti na povećanje cijene jedne usluge prelaskom na potrošnju druge usluge istog operatora ili iste, odnosno zamjenskih usluga ostalih operatora na mjerodavnom tržištu. Drugim riječima, zamjenjivost na strani potražnje događa se u trenutku kada korisnik određene usluge prelazi na druge, zamjenske usluge kao odgovor na relativno povećanje cijene usluge koju koristi.

U teoriji, ako operator koji nudi uslugu poveća cijenu te usluge, korisnici su u mogućnosti prijeći na zamjenske usluge drugih operatora te operatora koji je povisio cijenu svojih usluga prisiliti da cijene vrati na razinu na kojoj su bile iz razloga što će u suprotnom početi gubiti korisnike, a samim time i tržišni udjel. Primjena prethodno navedenog argumenta ovisi o snazi zamjenjivosti na strani potražnje, odnosno, što je zamjenjivost na strani potražnje jače izražena, operatori su više ograničeni u mogućnosti povećavanja cijena usluga koje nude svojim korisnicima.

Maloprodajna usluga poziva iz nepokretnih mreža (javno dostupna telefonska usluga koja se pruža na fiksnoj lokaciji) odnosi se na sve vrste poziva krajnjeg korisnika iz javne nepokretne mreže prema brojevima sukladno Planu numeriranja (NN br. 11/13, 67/13 i 53/14), a to su pozivi prema zemljopisnim i nezemljopisnim brojevima kao što su:

- pozivi prema kratkim kodovima za pristup hitnim službama;
- pozivi prema nacionalnim nepokretnim mrežama;
- pozivi prema nacionalnim pokretnim mrežama;
- pozivi prema međunarodnim brojevima;
- pozivi prema uslugama s posebnom tarifom.

U ovom poglavlju HAKOM je odredio granice tržišta javno dostupne telefonske usluge koja se pruža na fiksnoj lokaciji na način da je razmotrio i druge načine komunikacije kao moguće zamjenske usluge pozivima iz nepokretnih komunikacijskih mreža, pripadaju li sve vrste poziva istom mjerodavnom tržištu te odnose li se sve vrste poziva i eventualne zamjenske usluge na privatne i poslovne korisnike.

3.1.1.1. Zamjenjivost na strani potražnje

3.1.1.1.1. Zamjenske usluge pozivima iz nepokretnih komunikacijskih mreža

a) Pozivi iz pokretnih mreža

Prvi korak prilikom određivanja tržišta javno dostupne telefonske usluge u dimenziji usluga jest utvrđivanje zamjenjivosti poziva iz nepokretnih mreža pozivima iz pokretnih mreža. Naime, krajnji korisnik koji želi ostvariti poziv, može to učiniti koristeći nepokretnu ili pokretnu mrežu. Na izbor korisnika u prethodno navedenom slučaju u bitnome utječu dva elementa: funkcionalnost i cijene usluga. Isto tako, hoće li se krajnji korisnik prije odlučiti za pozive iz pokretne nego za pozive iz nepokretne mreže, ovisi o tome želi li zamijeniti pozive iz nepokretne mreže pozivima iz pokretne na osnovi pojedinog poziva (eng. *call-by-call basis*) ili će sve pozive iz nepokretne mreže zamijeniti onima iz pokretne.

Pokretnost (eng. *mobility*) najjasnije prikazuje funkcionalne razlike između poziva iz nepokretnih i poziva iz pokretnih mreža. Naime, dok je pristup pokretnim mrežama moguć neovisno o lokaciji, pristup nepokretnim mrežama moguć je samo na određenoj, fiksnoj lokaciji. Iz prethodno navedenog se lako može zaključiti kako je korisnik koji ostvaruje pristup i pokretnoj i nepokretnoj mreži, u mogućnosti zamijeniti samo pozive iz nepokretne mreže pozivima iz pokretne, ali ne i obrnuto. Da bi se promatrane dvije vrste poziva mogle smatrati zamjenskim uslugama, potrebno je da iste budu zamjenjive u oba smjera, a što ovdje nije slučaj.

Osim gore navedenih funkcionalnih razlika, između poziva započelih u nepokretnim mrežama i onih započelih u pokretnim mrežama unatoč sve većem broju paketa usluga u pokretnim mrežama s uključenim minutama, postoje i određene cjenovne razlike koje, po mišljenju HAKOM-a mogu utjecati na percepciju i navike krajnjih korisnika. Međutim, s obzirom da zbog funkcionalnih karakteristika pozivi započeti u pokretnim mrežama i pozivi započeti u nepokretnim mrežama nisu međusobno zamjenjivi, HAKOM nije dalje razmatrao utjecaj cijena na navike krajnjih korisnika.

b) Pozivi putem usluge predodabira operatora (CPS pozivi)

Krajnji korisnik koji koristi usluge poziva i pristupa od bivšeg monopolista, može u svakom trenutku odlučiti koristiti usluge poziva nekog drugog operatora, a koje taj operator pruža putem usluge predodabira operatora. Funkcionalno, usluga poziva putem predodabira operatora predstavlja uslugu identičnu pozivu iz mreže operatora koji pruža uslugu pristupa krajnjem korisniku. Uzevši u obzir slične ili iste cijene poziva putem predodabira operatora i poziva iz mreže operatora koji pruža uslugu pristupa krajnjem korisniku prema mišljenju HAKOM-a usluga predodabira operatora u mogućnosti je stvoriti konkurentski pritisak na povećanje cijena hipotetskog monopolista u dostatnoj mjeri. Dakle, u slučaju povećanja

maloprodajnih cijena poziva hipotetskog monopolista, krajnji korisnici mogu prijeći na istovrsne usluge drugog operatora, odnosno na usluge koje se pružaju putem usluge predodabira operatora.

Sukladno svemu navedenom, HAKOM smatra kako pozivi putem usluge predodabira operatora predstavljaju zamjensku uslugu pozivima iz nepokretne mreže

Osim toga, od srpnja 2011. dostupna je i usluga najma korisničke linije (WLR usluga) koja novim operatorima omogućuje slanje jednog računa prema korisnicima usluge predodabira operatora (za uslugu pristupa i javno dostupnu telefonsku uslugu). Na taj način, ponuda javno dostupne telefonske usluge koju nude novi operatori, u potpunosti je izjednačena s ponudom javno dostupne telefonske usluge koju nude pristupni operatori svojim korisnicima.

c) Pozivi putem internetskog protokola (VoIP)

Maloprodajna usluga poziva (javno dostupna telefonska usluga) jesu i upravljani pozivi putem internetskog protokola (VoIP) kod kojih se prijenos govora pruža putem internetskog protokola i koji u potpunosti prolazi kroz mrežu operatora, a pritom osigurava poseban virtualni kanal za govor. Prilikom razmatranja zamjenjivosti na strani potražnje, HAKOM stavlja u odnos javno dostupnu telefonsku uslugu u nepokretnoj mreži kao osnovu i razne vrste poziva putem internetskog protokola (VOIP) kao potencijalne zamjenske usluge javno dostupnoj telefonskoj usluzi u nepokretnoj mreži.

Usluga prijenosa govora putem internetskog protokola (VoIP), obuhvaća sve vrste prijenosa govora putem internetskog protokola, a koje mogu biti upravljane i neupravljane.

U slučaju „nevođenih/neupravljanih“ (eng. *non-managed*) poziva putem internetskog protokola govori se o usluzi prijenosa govora koja se pruža putem internetskog protokola, ali koja u isto vrijeme u jednom svom dijelu prolazi kroz javni internet (Vol) i kao takva nema garantiranu kvalitetu. Prilikom analize zamjenjivosti potražnje važno je napomenuti da navedena usluga nema garantiranu kvalitetu pružanja usluge, odnosno ne odgovara kvaliteti javno dostupne telefonske usluge u nepokretnoj mreži, i kao takva ne predstavlja zamjensku uslugu pozivima započetim iz nepokretnih mreža.

U slučaju onih upravljanih (eng. *managed*) VoIP poziva koji ne osiguravaju poseban virtualni kanal za prijenos govora, riječ je o usluzi prijenosa govora koja se pruža putem internetskog protokola i koja u potpunosti prolazi kroz mrežu operatora, međutim ne osigurava poseban virtualni kanal za prijenos govora. Zbog spomenutih karakteristika, prije svega nepostojanja posebnog virtualnog kanala za prijenos govora, ni kvaliteta ove vrste VoIP poziva ne odgovara u potpunosti kvaliteti javno dostupne telefonske usluge u nepokretnoj mreži koja se temelji na PSTN tehnologiji. Drugim riječima, ovakav upravljani VoIP poziv koji ne osigurava poseban virtualni kanal za prijenos govora nema garantiranu kvalitetu te kao takav

ne predstavlja zamjensku uslugu pozivima započetim iz nepokretnih mreža koji se pružaju putem PSTN tehnologije.

Međutim, u slučaju upravljanih (eng. *managed*) VoIP poziva koji osiguravaju poseban virtualni kanal za prijenos govora riječ je o usluzi prijenosa govora koja se pruža putem internetskog protokola, ali koja garantira kvalitetu usluge i kao takva u potpunosti odgovara kvaliteti javno dostupne telefonske usluge koja se pruža putem PSTN tehnologije. Stoga usluga upravljanih VoIP poziva koja osigurava poseban virtualni kanal za prijenos govora predstavlja zamjensku uslugu pozivima započetim iz nepokretnih mreža koji se pružaju putem PSTN tehnologije.

3.1.1.1.2. *Određivanje tržišta prema vrstama poziva*

a) Mjesni/međumjesni i međunarodni pozivi

Nakon što je u prethodnom poglavlju HAKOM odredio kako definicija mjerodavnog tržišta obuhvaća pozive započete u nepokretnim mrežama, u idućem je koraku potrebno odrediti pripadaju li istom tržištu pozivi upućeni iz nepokretnih mreža prema brojevima u nacionalnim mrežama i pozivi upućeni iz nepokretnih mreža prema brojevima u međunarodnim mrežama.

Prema mišljenju HAKOM-a, sa stajališta krajnjeg korisnika, pozivi upućeni iz nepokretnih mreža prema brojevima u nacionalnim mrežama i oni upućeni prema brojevima u međunarodnim mrežama, ne mogu pripadati istom mjerodavnom tržištu. Osnovna razlika između ovih poziva leži u činjenici da jedni završavaju u mrežama nacionalnih operatora, dok drugi završavaju u mrežama međunarodnih operatora. Budući da većina korisnika u Hrvatskoj ne ostvaruje pristup nekoj od međunarodnih mreža, korisnika koji trenutno nije uz svoj telefon¹² u Republici Hrvatskoj nije moguće dobiti pozivom na broj u međunarodnoj mreži. Drugim riječima, pozivatelj koji upućuje poziv korisniku usluga nekog od nacionalnih operatora te ga ne uspije dobiti na broj u nacionalnoj mreži, nije u mogućnosti umjesto pozivanja broja u nacionalnoj mreži pozvati broj u međunarodnoj mreži te na taj način uspostaviti željeni poziv.

Osim toga, cijene poziva upućenih iz nacionalnih nepokretnih mreža prema brojevima u međunarodnim mrežama više su od cijena poziva upućenih prema brojevima u nacionalnim mrežama. Čak je i sama tarifna struktura poziva upućenih prema brojevima u međunarodnim mrežama različita od tarifne strukture poziva upućenih prema brojevima u nacionalnim mrežama. U skladu s europskom praksom, i u Republici Hrvatskoj je uobičajeno da operatori grupiraju zemlje u određene tarifne skupine/zone prema kojima se primjenjuju jedinstvene cijene pri čemu su u pravilu najčešće pozivane zemlje i najjeftinije.

¹² Pojam telefon se odnosi na terminalni uređaj krajnjeg korisnika koji se jednoznačno identificira korištenjem nacionalnog broja u nepokretnoj i/ili pokretnoj mreži samog korisnika

Uzevši u obzir prethodno navedene razlike, HAKOM smatra kako je na strani potražnje, za pozive upućene iz nepokretnih mreža prema brojevima u međunarodnim mrežama i pozive upućeni iz nepokretnih mreža prema brojevima u nacionalnim mrežama, potrebno odrediti zasebna tržišta.

b) Pozivi prema brojevima u nepokretnim mrežama i pozivi prema brojevima u pokretnim mrežama

Nakon što je prethodno odredio kako mjesni i/ili međumjesni i međunarodni pozivi iz nepokretnih mreža pripadaju različitim tržištima, u ovom poglavlju HAKOM razmatra mogućnost zamjene još dviju vrsta poziva iz nepokretnih mreža: poziva prema brojevima u nepokretnim mrežama (eng. *fixed-to-fixed*) i poziva prema brojevima u pokretnim mrežama (eng. *fixed-to-mobile*).

Na zamjenjivost poziva iz nepokretnih mreža prema brojevima u nepokretnim mrežama pozivima prema brojevima u pokretnim mrežama, utječe niz čimbenika.

Naime, pozivatelj uvijek ima mogućnost, umjesto upućivanja poziva na broj u nepokretnoj mreži, dobiti traženog korisnika na njegov broj u pokretnoj mreži, ukoliko ga krajnji korisnik posjeduje.

Gustoća korisnika telefonskih usluga u pokretnoj mreži na kraju 2013. iznosi 114,64%, što je za oko 4% manje nego na kraju 2011. kad je ista iznosila 119,22%. Pad gustoće korisnika telefonskih usluga u pokretnim mrežama ne ukazuje na manje korištenje usluga, već razvoj tržišta u smjeru koji ne radi cjenovno razliku između poziva unutar iste mreže i prema drugim mrežama. Naime, sve se više korisnika odlučuje samo za jednog operatora što je trend koji očekujemo da će se nastaviti i u razdoblju koje slijedi.

Iz navedene perspektive, odnosno zbog dostupnosti pojedinog korisnika i putem broja u pokretnoj mreži, poziv upućen na broj u pokretnoj mreži može se smatrati zamjenskom uslugom pozivu upućenom na broj u nepokretnoj mreži.

Nadalje, uzimajući u obzir činjenicu da su cijene poziva upućenih iz nepokretnih mreža u pokretnu mrežu nešto više od cijena poziva iz nepokretne mreže u nepokretnu mrežu, a što je vidljivo iz tablice 3, nije realno očekivati da će korisnik zamijeniti sve svoje pozive prema nepokretnoj mreži pozivima prema pokretnim mrežama.

Tablica 3 Maloprodajne cijene nacionalnih poziva iz nepokretne mreže HT-a

	nepokretna	pokretna
nepokretna	0,29/0,15*	1,82/0,91*

Cijene su iz službenog cjenika HT-a na dan 6. lipnja 2014. izražene u HRK po minuti poziva; PDV uključen

* Cijene poziva od 19:00 sati do 07:00 sati radnim danom i subotom te cijene poziva od 00:00 sati do 24:00 sati nedjeljom i državnim blagdanom

Sukladno navedenom, zamjena poziva iz nepokretne u nepokretnu mrežu pozivima iz nepokretne u pokretnu, od strane cjenovno osjetljivog pozivatelja, realna je u situaciji kada je važno u određenom trenutku uspostaviti poziv. Stoga se pozivi iz nepokretne u pokretnu mrežu u opisanoj situaciji mogu smatrati zamjenskim uslugama. Isto tako, HAKOM smatra kako je opisanu zamjenjivost potrebno promatrati u širem okviru, odnosno vodeći računa o kontinuiranom rastu broja i trajanja poziva upućenih iz nepokretnih prema pokretnim mrežama.

Nadalje, HAKOM smatra kako korisnici navedene vrste poziva smatraju komplementarnim uslugama, posebno stoga što ugovaranjem javno dostupne telefonske usluge na fiksnoj lokaciji, korisnici ne razdvajaju ove vrste poziva, odnosno istovremeno ostvaruju mogućnost poziva prema pokretnim i poziva prema nepokretnim mrežama.

Slijedom svega prethodno navedenog, HAKOM smatra kako su, mjesni i/ili međumjesni pozivi iz nepokretnih mreža prema brojevima u pokretnim mrežama i pozivi iz nepokretnih mreža prema brojevima u nepokretnim mrežama komplementarne usluge koje na strani potražnje čine sastavni dio istog mjerodavnog tržišta.

c) Pozivi prema zemljopisnim i nezemljopisnim brojevima

Prema ZEK-u, zemljopisni broj je broj iz nacionalnog Plana numeriranja u kojem dio njegovih znamenaka ima zemljopisno značenje koje se upotrebljava za usmjeravanje poziva na fizičko mjesto priključne točke mreže. Pojam nezemljopisni broj, također sukladno ZEK-u, označava broj iz nacionalnog Plana numeriranja koji nije zemljopisni broj, a obuhvaća, uz ostalo, brojeve u pokretnim mrežama, brojeve usluga besplatnog poziva, brojeve usluga jedinstvenoga pristupnog broja, brojeve usluga s posebnom tarifom, usluge platnog prometa i kratke kodove od javnog interesa. Uzevši u obzir da je u poglavlju b) HAKOM utvrdio jedinstveno tržište za pozive upućene iz nepokretnih mreža prema brojevima u nepokretnim, kao i prema brojevima u pokretnim mrežama, u ovom dijelu potrebno je odrediti čine li isto tržište pozivi prema zemljopisnim i nezemljopisnim brojevima, izuzev poziva prema brojevima u pokretnim mrežama. Pozivi prema brojevima u pokretnim mrežama razmatrani su zasebno iz razloga što, iako prema Planu numeriranja pripadaju nezemljopisnim brojevima, funkcionalno su sličniji pozivima prema zemljopisnim brojevima, a s obzirom da je pozivanjem jednih i drugih moguće dobiti određenog krajnjeg korisnika.

HAKOM smatra kako poziv upućen određenom korisniku na njegov zemljopisni broj, nije moguće ostvariti i pozivanjem nekog od nezemljopisnih brojeva, budući da isti služe za pružanje usluga od javnog interesa, usluga s dodanom vrijednosti, platnog prometa, usluge besplatnih poziva te jedinstvenog pristupnog broja. Drugim riječima, korisnika kojeg pozivatelj ne dobije na korisnikov zemljopisni broj, ne može dobiti niti pozivom na određeni nezemljopisni broj¹³. Stoga, iako korisnik ne ugovara odvojeno pozive prema zemljopisnim brojevima i pozive prema nezemljopisnim brojevima te su isti komplementarne usluge, HAKOM smatra kako na strani potražnje ove vrste poziva čine zasebna tržišta.

3.1.1.2. Privatni i poslovni korisnici

Iako je javno dostupna telefonska usluga za privatne i poslovne korisnike funkcionalno identična, privatni i poslovni korisnici imaju bitno različite potrebe u pogledu navika korištenja ove usluge.

Prilagođavajući se različitim potrebama i navikama privatnih i poslovnih korisnika, operatori kreiraju različite, zasebne ponude/tarifne pakete javno dostupne telefonske usluge za ove dvije vrste korisnika. U skladu s navedenim, i prilikom potpisivanja ugovora, operatori još uvijek dijele ove dvije vrste korisnika u zasebne skupine. Stoga, privatni korisnici uglavnom ne mogu direktno birati tarifne pakete koji su namijenjeni poslovnim korisnicima jednako kao što poslovni korisnici biraju isključivo tarifne pakete namijenjene poslovnim korisnicima.

Uz izražene razlike u ponudi i samim karakteristikama tarifnih paketa za privatne i poslovne korisnike, bitna razlika između ovih dviju vrsta korisnika vidljiva je i u cijenama javno dostupne telefonske usluge. Naime, za razliku od privatnih, poslovni korisnici, a posebno veliki ili ključni poslovni korisnici u mogućnosti su za cijene navedenih usluga ugovoriti i određene popuste.

Nadalje, dok privatnim korisnicima operatori uglavnom nude nekoliko standardiziranih tarifnih paketa i opcija, potrebe poslovnih korisnika većinom zahtijevaju individualna ili posebna poslovna, odnosno sistemska rješenja, koja uz javno dostupnu telefonsku uslugu uključuju i dodatne elektroničke komunikacijske usluge.

Slijedom svega navedenog, svjestan prethodno navedenih razlika u potrebama privatnih i poslovnih korisnika i činjenice da u svojim ponudama operatori razlikuju ove dvije vrste korisnika, HAKOM smatra kako je za privatne i poslovne korisnike na strani potražnje potrebno definirati zasebna tržišta javno dostupne telefonske usluge koja se pruža na fiksnoj lokaciji.

¹³ Navedeno se ne odnosi na jedinstveni pristupni broj kojeg mogu uzeti poslovni korisnici, međutim isto nije dovoljno da bi se promijenio zaključak cijelog odlomka

3.1.1.3. Zamjenjivost na strani ponude

Zamjenjivost na strani ponude bila bi moguća u slučaju da operator koji ne pruža javno dostupnu telefonsku uslugu u nepokretnoj mreži, reagirajući na povećanje cijene poziva iz nepokretnih mreža, brzo i uz relativno male troškove počne nuditi te pozive.

HAKOM smatra kako, zbog dugog vremena i visokih troškova potrebnih za razvoj ili prilagodbu vlastite infrastrukture, od kojih je većina nenadoknativa, zamjenjivost na strani ponude nije vjerojatna tijekom razdoblja na koje se odnosi ovaj dokument. Na temelju prethodno navedenog, HAKOM zaključuje da na strani ponude ne postoji dodatna zamjenska usluga u odnosu na usluge koje su već uključene na strani potražnje.

3.1.2. Mjerodavno tržište u zemljopisnoj dimenziji

Mjerodavno tržište u zemljopisnoj dimenziji obuhvaća sva područja u kojima određeni operatori pružaju usluge pod istim uvjetima, odnosno, sva područja u kojima postoje istovrsni uvjeti tržišnog natjecanja.

U skladu sa smjernicama i preporukama Europske komisije zemljopisna dimenzija mjerodavnog tržišta je uglavnom određena na osnovu pokrivenosti mrežom i postojanjem jednakog pravnog i regulatornog okvira na određenom zemljopisnom području.

Na temelju gore navedenog, HAKOM zaključuje da je mjerodavno tržište u zemljopisnoj dimenziji za pružanje navedene usluge u opsegu nacionalno, odnosno, mjerodavno tržište u zemljopisnoj dimenziji čini cijeli teritorij Republike Hrvatske. Navedeni zaključak se temelji na činjenici da gotovo svi operatori koji su HAKOM-u podnijeli prethodnu obavijest o namjeri pružanja javno dostupne telefonske usluge u nepokretnoj mreži, prema saznanjima kojima raspolaže HAKOM, pružaju javno dostupnu telefonsku uslugu na cijelom teritoriju Republike Hrvatske. Isto tako, usluga se ovisno o županijama ne razlikuju cjenovno, odnosno pružaju se pod istim uvjetima i cijenama na cijelom teritoriju Republike Hrvatske.

Također, pravni i regulatorni okvir mjerodavan za predmetnu uslugu, odnosno pravni i regulatorni okvir vezan uz područje elektroničkih komunikacija, je isti na cijelom teritoriju Republike Hrvatske.

3.1.3. Stajalište nadležnog regulatornog tijela o određivanju mjerodavnog tržišta

Slijedom svega navedenog, HAKOM je utvrdio da se tržište javno dostupne telefonske usluge u mjesnom ili međumjesnom prometu u Republici Hrvatskoj sastoji od dva zasebna mjerodavna tržišta i to kako slijedi:

- Tržište javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu za privatne korisnike koje čine:
 - pozivi prema zemljopisnim brojevima (prema nacionalnim nepokretnim mrežama) te;
 - pozivi prema brojevima u nacionalnim pokretnim elektroničkim komunikacijskim mrežama,

neovisno o tome radi li se o standardnoj javno dostupnoj telefonskoj usluzi, pozivima putem usluge predodabira operatora ili upravljanim VOIP pozivima koji osiguravaju poseban virtualni kanal za prijenos govora.

- Tržište javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu za poslovne korisnike koje čine:
 - pozivi prema zemljopisnim brojevima (prema nacionalnim nepokretnim mrežama) te;
 - pozivi prema brojevima u nacionalnim pokretnim elektroničkim komunikacijskim mrežama,

neovisno o tome radi li se o standardnoj javno dostupnoj telefonskoj usluzi, pozivima putem usluge predodabira operatora ili upravljanim VOIP pozivima koji osiguravaju poseban virtualni kanal za prijenos govora.

Za oba tržišta, HAKOM određuje da je mjerodavno tržište u zemljopisnoj dimenziji nacionalni teritorij Republike Hrvatske.

3.2. Test tri mjerila na tržištu javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike

Nakon što je Vijeće HAKOM-a odlukom od 20. srpnja 2011.¹⁴ odredilo HT i njegovo povezano društvo Iskon operatorom sa značajnom tržišnom snagom, HAKOM je, na temelju prepreka koje se mogu pojaviti na tržištu javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike, odredio HT-u i Iskonu regulatornu obvezu nadzora maloprodajnih cijena usluga i zabranu sprječavanja ulaska na tržište ili ograničavanja tržišnog natjecanja određivanjem preniskih cijena usluga.

U svrhu provođenja navedene obveze HT-u i Iskonu su određene sljedeće mjere:

- nadzor pojedinačnih cijena usluga
- troškovna usmjerenost cijena usluga.

S obzirom da tržište „*javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike*“ nije sastavni dio važeće Preporuke o mjerodavnim tržištima HAKOM može regulirati navedeno tržište jedino u slučaju da su istodobno zadovoljena sljedeća tri mjerila:

1. prisutnost visokih i trajnih zapreka za ulazak na tržište, strukturne, pravne ili regulatorne prirode;
2. struktura tržišta koja ne teži razvoju djelotvornoga tržišnog natjecanja unutar odgovarajućega vremenskog okvira;
3. primjena mjerodavnih propisa o zaštiti tržišnog natjecanja sama po sebi ne omogućuje na odgovarajući način uklanjanje nedostataka na tržištu.

U slučaju da su istodobno zadovoljena sva tri mjerila, HAKOM je u mogućnosti provesti analizu kojom se utvrđuje razina tržišnog natjecanja, odnosno utvrđuje se postoje li na tržištu operatori sa značajnom tržišnom snagom. Osnovna razlika između Testa tri mjerila i analize tržišta kojom se utvrđuje razina tržišnog natjecanja, odnosno postoje li na tržištu operatori sa značajnom tržišnom snagom je u tome što je kod Testa tri mjerila naglasak na razvoju i strukturi tržišta, a kod analize tržišta naglasak je na odnosu između operatora koji djeluju na tom mjerodavnom tržištu.

3.2.1. Prvo mjerilo: prisutnost visokih i trajnih zapreka za ulazak na tržište, strukturne, pravne ili regulatorne prirode

U skladu s člankom 53. stavkom 2. ZEK-a odnosno u skladu s Preporukom Europske komisije dvije vrste zapreka su ključne prilikom određivanja postoje li visoke i trajne zapreke ulaska na tržište koje mogu biti strukturne, pravne ili regulatorne prirode.

¹⁴ KLASA: UP/I-344-01/11-07/03; URBROJ; 376-11-11-5

Prvo mjerilo je statičko mjerilo odnosno mjerilo na temelju kojeg je HAKOM u mogućnosti procijeniti postoje li u određenom trenutku visoke i trajne strukturne, pravne ili regulatorne zapreke ulaska na tržište.

Prijetnja od ulaska na tržište, neovisno ulazi li novi operator na tržište na kraće ili duže razdoblje, predstavlja glavni pritisak od strane potencijalne konkurencije na postojeće operatore na tržištu. U slučaju kada postoje zapreke ulaska na tržište, odnosno u situaciji u kojoj su izgrađene zapreke ulaska na tržište smanjuje se postojećim operatorima na tržištu i prijetnja od ulaska novih operatora. Na temelju navedenog, može se zaključiti da utvrđivanjem postoje li visoke i trajne zapreke ulaska na određeno tržište, HAKOM može utjecati na razvoj djelotvornog tržišnog natjecanja na tom tržištu.

3.2.1.1. Strukturne zapreke ulaska na tržište

Na ovom tržištu postoji strukturna zapreka nadzor infrastrukture kod koje postoje visoke zapreke razvoju infrastrukturne konkurencije s obzirom da je operatorima otežano izgraditi novu infrastrukturu za pružanje javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike zbog visokih nenadoknadivih troškova.

Međutim, da bi se u potpunosti sagledao kriterij postojanja visokih zapreka razvoju infrastrukturne konkurencije, potrebno je analizirati i postojanje veleprodajnih ponuda putem kojih operatori mogu ostvarivanjem pristupa HT-ovoj mreži ponuditi javno dostupnu telefonsku uslugu u mjesnom i/ili međumjesnom prometu poslovnim korisnicima, a koje bi onda mogle dovesti do ublažavanja ili potpunog uklanjanja postojanja visokih zapreka ulasku na predmetno maloprodajno tržište.

Na veleprodajnoj razini HT ima obvezu davanja sljedećih veleprodajnih usluga:

- usluga izdvojenog pristupa lokalnoj petlji
- usluga samostalnog virtualnog kanala za govor (VoIP) i
- usluga predodabira operatora uz ili bez usluge najma korisničke linije

putem kojih su operatori u mogućnosti ponuditi poslovnim korisnicima javno dostupnu telefonsku uslugu u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji.

Od navedene tri usluge, usluga predodabira operatora značajno smanjuje nenadoknadle troškove odnosno troškove ulaska novih operatora na tržište i pružanje javno dostupne usluge krajnjim korisnicima. Upravo zbog prethodno navedenog, operatori koji krajnjim korisnicima žele ponuditi isključivo javno dostupnu telefonsku uslugu, uglavnom biraju uslugu predodabira operatora koju u sve većoj mjeri dopunjavaju i uslugom najma korisničke linije.

Slijedom navedenog, na temelju HT-ovih veleprodajnih ponuda operatori imaju pristup veleprodajnim ulaznim proizvodima (eng. *input*) na cijelom teritoriju Republike Hrvatske gdje HT kao povijesni operator ima vlastitu mrežu, te se navedene veleprodajne usluge pružaju u skladu s obvezom nediskriminacije i obveznom nadzora cijena, uključujući i obvezu troškovne usmjerenosti. Osim toga, operatori mogu koristiti i vlastitu mrežnu infrastrukturu (u dijelovima gdje je ista izgrađena) pri pružanju javno dostupne telefonske usluge.

Nadalje, Europska komisija smatra da ukoliko je prevladan problem postojanjem sveprisutne ponude, da prepreke ulasku nisu više visoke.

Slijedom navedenog, HAKOM smatra da je postojanje veleprodajnih ponuda na temelju kojih ostali operatori mogu krajnjim korisnicima ponuditi javno dostupnu telefonsku uslugu u mjesnom i/ili međumjesnom prometu pod nediskriminirajućim uvjetima i troškovno usmjerenim cijenama u potpunosti uklonilo visoke i trajne strukturne zapreke ulasku na mjerodavno tržište. HAKOM je stoga mišljenja da ne postoje visoke i trajne strukturne zapreke za ulazak na mjerodavno tržište javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike.

3.2.1.2. Pravne ili regulatorne zapreke ulaska na tržište

Na temelju preporuke Europske komisije, pravne ili regulatorne prepreke ne ovise o ekonomskim uvjetima, već proizlaze iz pravnih, administrativnih ili ostalih sličnih mjera koje indirektno utječu na ulazak novih operatora na tržište.

Na temelju dokumenta izvještaja ERG-a, glavne pravne ili regulatorne zapreke ulaska na tržište odnose se na sljedeće:

- potrebu za administrativnom odlukom, odnosno dozvolom, kako bi se moglo započeti s komercijalnim radom;
- ograničenja i uvjete povezane uz uporabu radiofrekvencijskog spektra;
- utjecaj načina na koji je postavljena regulacija na nove operatore koji planiraju ući na tržište.

a) potreba za administrativnom odlukom, odnosno dozvolom, kako bi se moglo započeti s komercijalnim radom

Temeljem članka 31. ZEK-a svaka pravna ili fizička osoba ima pravo postaviti, upotrebljavati i davati na korištenje elektroničku komunikacijsku mrežu te pružati elektroničke komunikacijske usluge na području Republike Hrvatske bez pribavljanja posebnog ovlaštenja, odnosno u mogućnosti su navedene usluge pružati samo na temelju općeg ovlaštenja. Opće ovlaštenje podrazumijeva da su, sukladno članku 32. ZEK-a, obvezni 15 dana prije početka pružanja usluga obavijestiti u pisanom obliku HAKOM o svojoj namjeri.

a) ograničenja i uvjeti povezani uz uporabu radiofrekvencijskog spektra

Navedeni tip zapreke se ne odnosi na tržište koje je predmet ovog dokumenta.

b) utjecaji načina na koji je postavljena regulacija na nove operatore koji planiraju ući na tržište

HAKOM smatra kako ne postoje nikakve odredbe, u zakonskim ili podzakonskim aktima, koje bi onemogućile operatora da ostvari ulazak na maloprodajno tržište javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike i počne pružati usluge krajnjim korisnicima. Svaki operator može putem vlastite infrastrukture ili putem veleprodajne usluge drugog operatora pružati maloprodajnu uslugu javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji pri čemu ne postoji nikakva regulatorna zapreka ulasku na predmetno tržište.

Na temelju svih činjenica iznesenih u prvom mjerilu, HAKOM zaključuje kako na tržištu javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike ne postoje visoke i trajne zapreke za ulazak na tržište strukturne, prave ni regulatorne prirode.

U skladu s navedenim HAKOM zaključuje da prvo mjerilo nije zadovoljeno.

3.2.2. Drugo mjerilo: struktura tržišta koja ne teži razvoju djelotvornog tržišnog natjecanja unutar odgovarajućeg vremenskog okvira

Prvo mjerilo je statičko mjerilo, odnosno mjerilo na temelju kojeg je HAKOM u mogućnosti procijeniti postoje li u točno određenom trenutku visoke i trajne strukturne, pravne ili regulatorne zapreke za ulazak na tržište. Drugo mjerilo je dinamičko mjerilo koje bi, nakon analize prvog, trebalo pomoći u sagledavanju ukupnih uvjeta tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu unutar odgovarajućeg vremenskog okvira. S obzirom da je, sukladno članku 52. stavku 2. ZEK-a, HAKOM postupak analize tržišta obvezan provoditi najmanje svake tri godine, HAKOM će pri ocjeni teži li tržište djelotvornom tržišnom natjecanju, navedeno razdoblje uzeti kao relevantno.

Kako bi bio u mogućnosti prethodno regulirati određeno tržište, HAKOM mora dokazati da tržište u točno određenom trenutku i određenom budućem razdoblju ne teži savršenoj konkurenciji, tj. djelotvornom tržišnom natjecanju. Pravilna analiza ovog mjerila bi se trebala provesti tako da se utvrdi razina tržišnog natjecanja i pored postojanja mogućih zapreka za ulazak na tržište, a imajući na umu činjenicu da i tržište gdje postoje prepreke za ulazak na tržište može imati karakteristike po kojima teži razvoju djelotvornog tržišnog natjecanja unutar odgovarajućeg vremenskog okvira. Težnja razvoju održivog tržišnog natjecanja unutar odgovarajućeg vremenskog okvira ne znači da će se isto dogoditi u vrlo kratkom razdoblju,

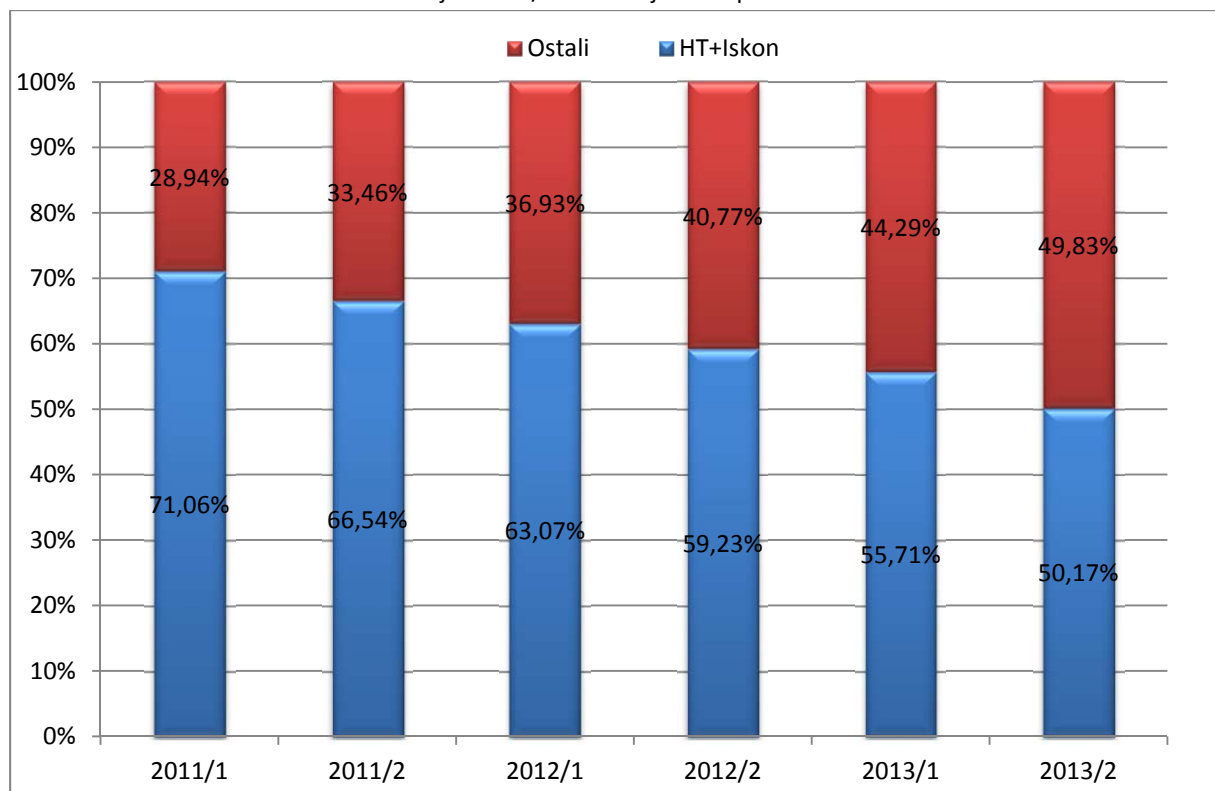
već znači da je analizom utvrđeno da postoji određena dinamika tržišnih događaja koja bi mogla dovesti do djelotvornog tržišnog natjecanja i bez prethodne regulacije.

Za potrebe donošenja zaključaka o drugom mjerilu, HAKOM je analizirao sljedećih pet kriterija:

- količina prometa ostvarenog u nepokretnim mrežama i tržišni udjel operatora prema broju ostvarenih minuta;
- tržišni udjel operatora prema broju priključaka u nepokretnoj javnoj komunikacijskoj mreži u svrhu ostvarivanja javno dostupne telefonske usluge;
- udjel prihoda od telefonske usluge u nepokretnoj mreži u ukupnim prihodima od elektroničkih komunikacijskih usluga;
- zastupljenost paketa vezanih usluga;
- utjecaj usluge najma korisničke linije na tržište javno dostupne telefonske usluge u nepokretnoj mreži.

Na slici 1 prikazano je kretanje tržišnog udjela HT-a i njegovog povezanog društva Iskon te ostalih operatora prema broju minuta ostvarenih od strane poslovnih korisnika u mjesnom i/ili međumjesnom prometu za prethodno navedeno razdoblje.

Slika 1 Tržišni udjel HT-a i Iskona te ostalih operatora po broju minuta ostvarenih od strane poslovnih korisnika u mjesnom i/ili međumjesnom prometu

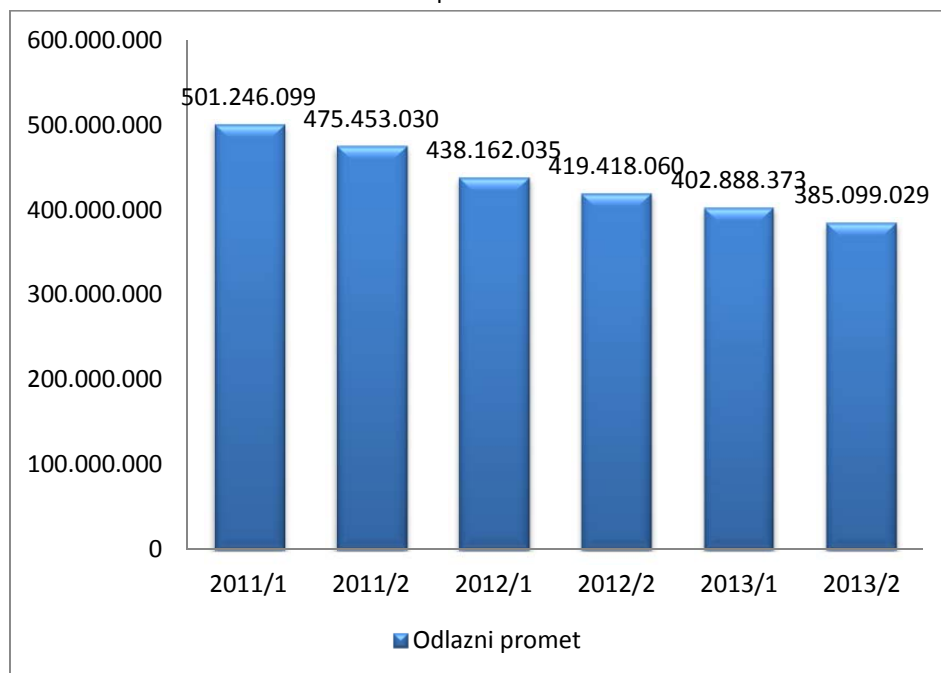

Izvor: Upitnik za maloprodajna tržišta

Smanjenje tržišnog udjela HT-a i njegovog povezanog društva Iskon od gotovo 20 postotnih bodova u odnosu na 2011. upućuje na dinamičnost tržišta i promjene operatora od strane krajnjih korisnika.

Za bolje shvaćanje udjela na tržištu javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike i za donošenje ispravnih zaključaka, potrebno je razmotriti još i kretanje ukupno ostvarenih odlaznih minuta svih operatora u promatranom razdoblju i tržišne udjele operatora prema broju priključaka poslovnih korisnika u svrhu korištenja javno dostupne telefonske usluge.

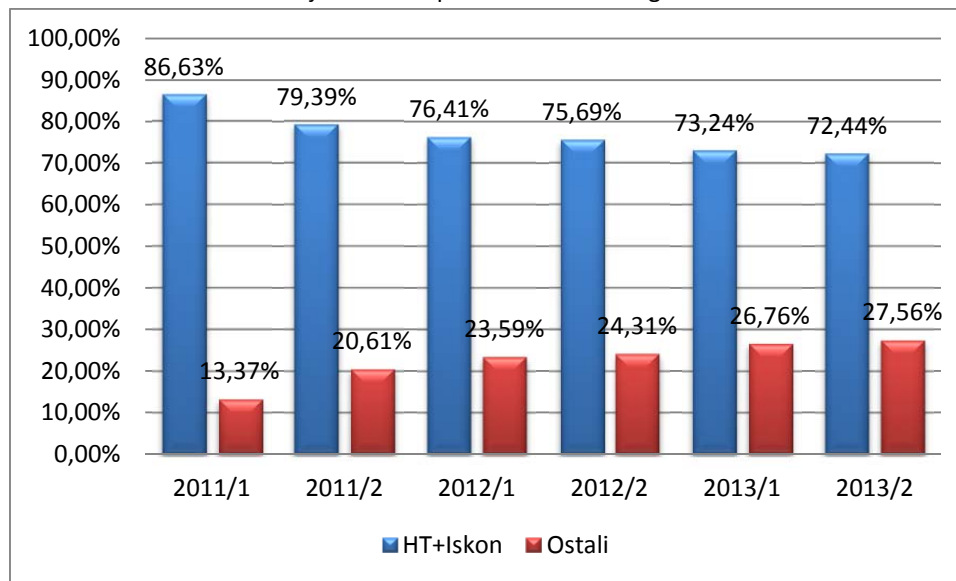
Slika 2 Kretanje ukupnog odlaznog prometa od strane poslovnih korisnika u mjesnom i/ili međumjesnom prometu

Izvor: Upitnik za maloprodajna tržišta

Kao što je vidljivo na slici 2, broj ukupno ostvarenih odlaznih minuta od strane poslovnih korisnika svih operatora pada od početka 2011. do kraja 2013. za više od 23%. Istovremeno, kao što je vidljivo na slici 3, udio HT-a i Iskona je prema broju priključaka poslovnih korisnika u svrhu korištenja javno dostupne telefonske usluge pao za više od 14 postotnih bodova, a u korist alternativnih operatora.

Slika 3 Tržišni udjel HT-a i Iskona te ostalih operatora broju priključaka poslovnih korisnika u svrhu korištenja javno dostupne telefonske usluge

Izvor: Upitnik za maloprodajna tržišta

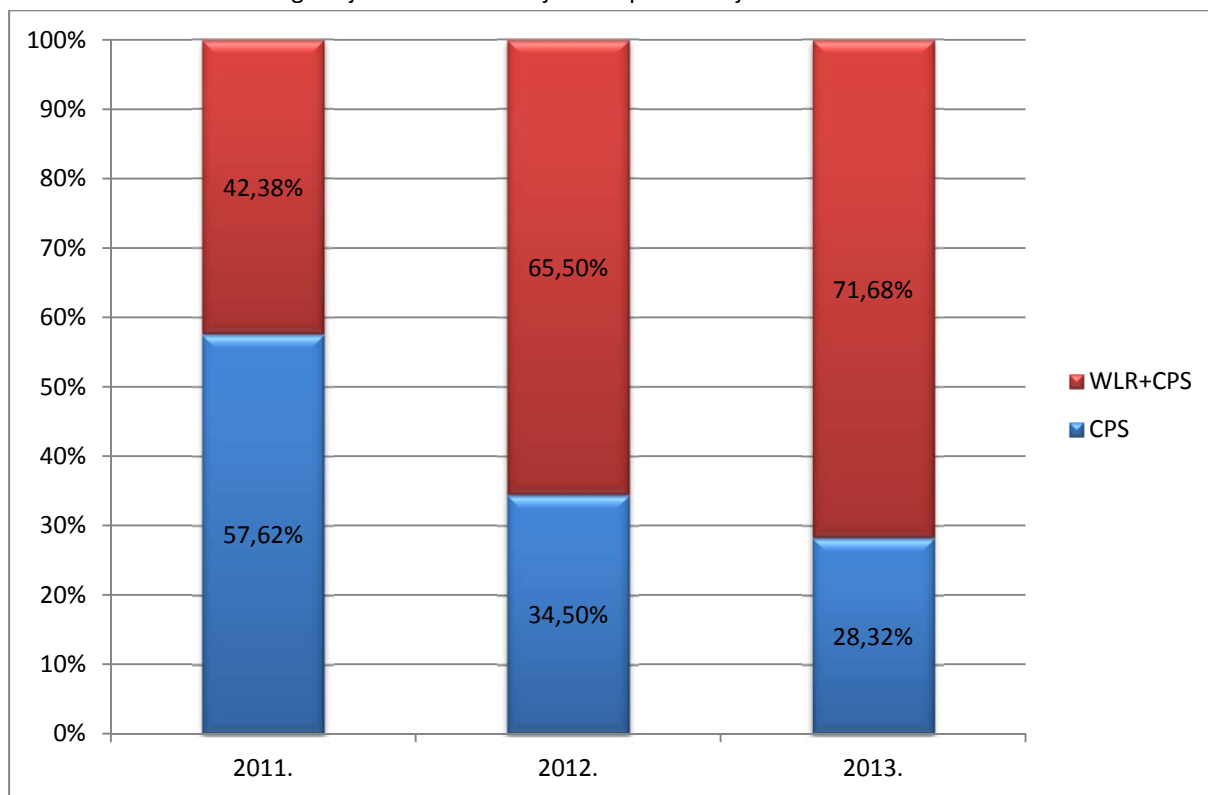
Osim toga, HAKOM smatra potrebnim istaknuti kako je u odnosu na prethodnu analizu tržišta, zabilježen značajan pad udjela javno dostupne telefonske usluge u ukupnim prihodima od elektroničkih komunikacijskih usluga. U 2009. godini, operatori su ostvarivali 30% svojih prihoda upravo od javno dostupne telefonske usluge. Međutim, u 2013. svega je 20% prihoda operatora ostvareno od javno dostupne telefonske usluge čime je njen značaj za tržište elektroničkih komunikacija smanjen, kako za operatore tako i za krajnje korisnike.

Istovremeno, na tržištu elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj sve je izraženiji porast korištenja paketa vezanih usluga. Konkretno u razdoblju od 2011. do 2013. broj korisnika paketa vezanih usluga je više nego udvostručen. Naime, u ožujku 2011. sveg je 23% korisnika koristilo je pakete vezanih usluga dok je na kraju 2013. to pakete vezanih usluga koristilo njih 60%. Ovakav trend upućuje na zaključak kako javno dostupna telefonska usluga poslovnim korisnicima nije više toliko zanimljiva i postaje sve jednostavnije zamjenjiva razvojem novih oblika komuniciranja.

Nadalje, od uvođenja usluge najma korisničke linije u srpnju 2011. operatorima je omogućeno da krajnjim korisnicima usluge predodabira operatora ispostave jedan račun: za uslugu pristupa i javno dostupnu telefonsku uslugu, što do tada nije bilo moguće. Na taj je način novim operatorima u potpunosti omogućeno repliciranje ponude javno dostupne telefonske usluge HT-a. HAKOM smatra kako je usluga najma korisničke linije imala utjecaj i na gore prikazane promjene tržišnih udjela prema broju priključaka/pristupa u svrhu korištenja javno dostupne telefonske usluge, odnosno da je korištenje iste od strane ostalih operatora oslabilo konkurentsku prednost koju je HT ostvarivao u odnosu na nove operatore prije njenog uvođenja. Zastupljenost usluge najma korisničke linije vidljiva je i iz slike 4 koja u prikazuje smanjenje broja „čiste“ usluge predodabira operatora u razdoblju od 2011. do

2013., odnosno porast korisnika koji uz uslugu predodabira operatora koriste i uslugu najma korisničke linije.

Slika 4 Udio korisnika usluga najma korisničke linije u ukupnom broju CPS korisnika

Izvor: Godišnji upitnici HAKOM-a

Slijedom svega navedenog, s obzirom na dinamiku tržišnih događanja, HAKOM je utvrdio da struktura mjerodavnog tržišta teži razvoju djelotvornog tržišnog natjecanja unutar promatranog vremenskog okvira, odnosno drugo mjerilo nije zadovoljeno.

3.2.3. Treće mjerilo: primjena mjerodavnih propisa o zaštiti tržišnog natjecanja sama po sebi ne omogućuje na odgovarajući način uklanjanje nedostataka na tržištu

Uzimajući u obzir da na mjerodavnom tržištu istodobno moraju biti zadovoljena sva tri mjerila kako bi HAKOM primijenio postupak iz članka 52. stavak 1. ZEK-a, a da prva dva mjerila na maloprodajnom tržištu javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike nisu zadovoljena, HAKOM nije ulazio u ocjenu omogućava li ili ne, primjena mjerodavnih propisa o zaštiti tržišnog natjecanja sama po sebi na odgovarajući način uklanjanje nedostataka na tržištu, odnosno nije ispitivao da li je zadovoljeno treće mjerilo.

3.3. Stajalište nadležnog regulatornog tijela o utvrđivanju je li mjerodavno tržište podložno prethodnoj regulaciji

Na temelju zaključaka iznesenih u prethodnim poglavljima, HAKOM smatra kako mjerodavno tržište javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike nije podložno prethodnoj regulaciji, s obzirom da nisu istodobno zadovoljena sva tri mjerila iz članka 53. stavka 2. ZEK-a.

Na temelju svega navedenog, HT-u i njegovom povezanom društvu Iskon ukidaju se sve regulatorne obveze koje su mu kao operatoru sa značajnom tržišnom snagom na tržištu javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike bile određene odlukom HAKOM-a od 20. srpnja 2011., klasa: UP/I-344-01/11-07/03, urbroj: 376-11-11-5.

Međutim, HAKOM će pratiti daljnji razvoj tržišta javno dostupne telefonske usluge u mjesnom i/ili međumjesnom prometu koja se pruža na fiksnoj lokaciji za poslovne korisnike te će u slučaju značajnih promjena na tržištu koje bi mogle ugroziti djelotvorno tržišno natjecanje na spomenutom tržištu, ponovno provesti Test tri mjerila.